

Fysisk aktivitet, trening og energiøkonomisering ved IPF

Cecilie Straumann Botn, fysioterapeut ved lungeavdelingen OUS Rikshospitalet
Februar 2025

Agenda

- Fysisk aktivitet og trening
  - Hvordan puster vi?
  - Hva skjer hvis du blir inaktiv?
  - Hvordan kan du trene?
    - Kondisjonstrening
    - Styrketrening
    - Bevegelighet av brystkassen
  - Energiøkonomisering
  - Hostekontroll
  - Pårørende
  - Kontaktinformasjon
-

Fysisk aktivitet og trening

Hva er effekt av treningen?

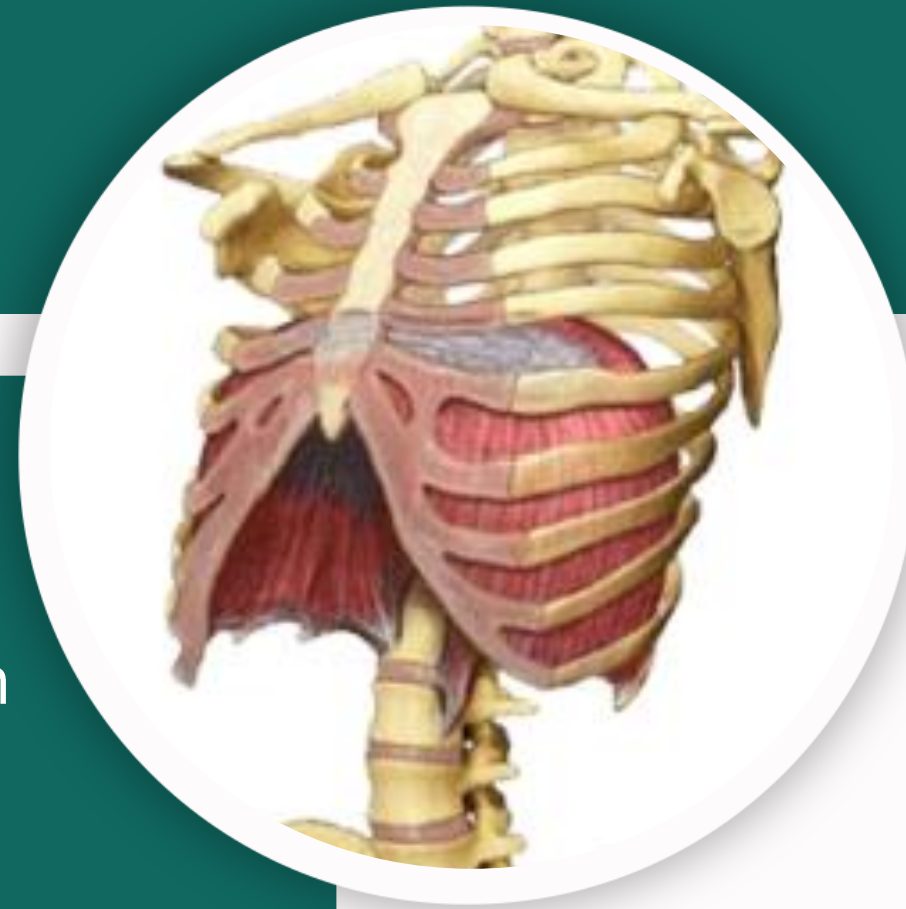
- Overskudd eller fatuige?
- Opprettholde fysisk form (funksjon, muskler, kondisjon)
- Hos friske begrenser hjertets funksjon, sirkulasjon og musklenes kapasitet
- Hos lungesyke kan det være lungekapasiteten som begrenser mest
- Hva betyr kroppsvekt i fht trening?
- Hva betyr motivasjon?

Hva kan vi påvirke og hva kan vi ikke påvirke?

- Vi kan i liten grad påvirke lungekapasiteten utover medisiner, men vi har muligheten til å påvirke andre faktorer i kroppen slik at man utnytter den lungekapasiteten man har best mulig

Hvordan puster vi?

- All bevegelse krever at lungene leverer oksygen til musklene du skal bruke
- Lungefriske bruker mellomgulvet til å puste i hvile
- IPF gir stivere lunger → mindre luft inn per innpust → raskere pustefrekvens for å kompensere
- Hjelpemuskulatur i nakke, skuldre og mellom ribbeina brukes til å utvide brystkassen når du puster inn

Hva skjer hvis du blir inaktiv?

Andpustenhet, hoste og utmattelse kan gjøre at mange med IPF blir inaktive

- Redusert oksygenopptak → nedsatt utholdenhet
- Muskelsvekkelse
- Økt sårbarhet for infeksjoner, lengre restitusjonstid
- Disponerer for hjerte/karsykdommer og benskjørhet
- Mindre fleksibel brystkasse

Hvorfor bør du trene?

- bedre helse både fysisk og psykisk

Hva begrenser treningen?

- dyspnoe, hoste, foroverbøyde stillinger, stiv brystkasse, overarbeidet pustemuskulatur, redusert fysisk form, motivasjon ?

Hvordan kan du trene?

- styrketrening, utholdenhet tilpasset deg, bevegelsestrening av thorax

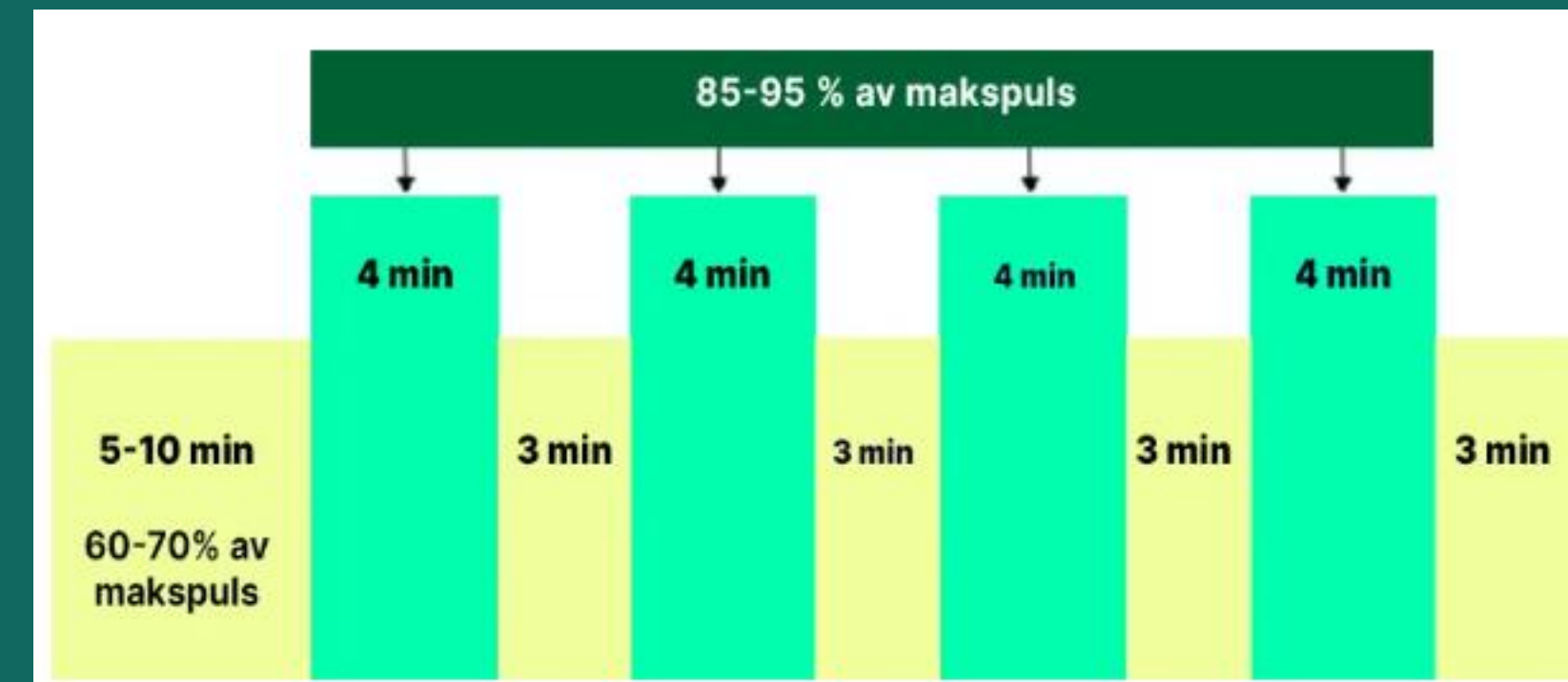
Utholdenhetstrening

- Det er vanlig å bli andpusten, varm og svett
- Dyspnoe kan ofte hindre effektiv kondisjonstrening
- Får du trent hjertets pumpekapasitet?
- Kan pulsen styre intensiteten når lungene begrenser?
- BORG CR 10 - subjektiv intensitetsskala
- Intervaller framfor kontinuerlig (eks. fra 30 sek til 4 min)
- Hvis du blir svimmel- ta pause og finn gode hvilestillinger → fortsett
- God effekt av submaksimal trening, eks gå turer og ta pauser etter behov
- Oppvarming, pauser og oksygen
- Trening med oksygen? Hvor mye metningsfall kan man tillate?

0	Ingenting	
0,3		
0,5	Ekstremt svak	Knapt merkbar
0,7		
1	Svært svak	
1,5		
2	Svak	Lett
2,5		
3	Moderat	
4		
5	Sterk	Tung
6		
7	Svært sterk	
8		
9		
10	Ekstremt sterk	"Maksimal"
11		
↵		
•	Absolutt maksimum	Høyest mulig

Borg CR10 skala
©Gunnar Borg, 1982, 1998

Styrketrening klarer du!

- Mulig for alle, selv med svært redusert lungefunksjon
- Opprettholde eller øke muskelstyrken til å løfte tyngre- både under trening og i hverdagen!
- Få reps, tung belastning....? En muskelgruppe av gangen?
- 4–5 serier med 4–5 repetisjoner av submaksimal belastning
- To, helst tre ganger i uken
- Øker antall små blodårer i musklene → oksygen fra lungene transporteres mer effektivt til kroppen.
- BORG CR 10, veiledning fra fysioterapeut?

Bevegelighet av brystkassen

- Ved IPF brukes hjelpemuskulatur i nakke, skuldre og mellom ribbeina til å utvide brystkassen når du puster inn (som lungefrisk brukes hovedsakelig mellomgulvet)
- Over tid vil muskulaturen bli anspent og kan hindre god bevegelighet av brystkassen
- Pustearbeidet kan bli tyngre og muskulaturen smertefull
- Å gjøre øvelser som vedlikeholder bevegeligheten av brystkassen er lurt, fysioterapeuten kan hjelpe!

Energiøkonomisering

- Bruk energien på det som er viktigst for **deg**
- Planlegg aktiviteter på tidspunkter du har mest energi
- Vurder tempo, kan du legge inn pauser?
- Arbeidsstillinger og hvilestillinger
- Tilrettelegge omgivelser?
- Tekniske hjelpemidler?

Hostekontroll

hvordan stoppe ett hosteanfall?

1. Svelge
2. Drikke
3. Pastiller eller tyggegummi
4. Puste gjennom nesen
5. Hoste med lukket munn
6. Puste med små volum til man får kontroll
7. Stillingsendringer
8. Avspenningsteknikker

Hva kan du gjøre som pårørende ved kraftig dyspnoe i fbm trening?

- Bevare roen!
- Tale eller tie?
- Nærhet eller avstand?
- Stryke på ryggen?
- Hvilestilling?

- Kontakte lege for å vurdere ytterligere medisinske tiltak?

Snakk om det på forhånd!

TAKK

for at du ville høre denne presentasjonen

Fysioterapeutene ved lungeavdelingen:

Cecilie, Erle, Karoline, Beate, Ragnhild

+47 23071745 kl.08.30-09.00/kl.14-15

cecstr@ous-hf.no

OUS Rikshospitalet
KRE KSS
Seksjon for fysioterapi

Finn en lokal fysioterapeut:

<https://fysio.no/Forbundsforisden/Organisasjon/Faggrupper/Hjerte-og-lungefysioterapi/Disse-har-formell-videreutdanning>